FØRDEFESTIVAL-OPPLEVELSER 2016

Av Lisa Grytbak og Susanne Pihl

Under skjørtene til en sufi-danser

En mann i fotsidt, sort antrekk med hvite ornamenter kommer inn på scenen. Han setter seg på en stol ved siden av orkesteret, som allerede er på plass. Først stryker santor (hakkebrett)-spilleren over strengene på instrumentet sitt og angir slik stemningen. Naï-blåseren følger opp, og snart kommer også rytmeinstrumentet med. Oud (lutt) og sang faller inn med tradisjonell folkemusikk før sufi-danseren reiser seg og vandrer noen runder på gulvet. Med armene opp i været begynner han å snurre motsols rundt sin egen akse, og snart står det vide «tenora»-skjørtet (til show-oppvisning) rett ut. Tre lag skjørt avdekker han etter hvert. De glir opp og ned på kroppen hans, over hodet, ned ved knærne, ut på en arm.

Susanne Pihl og jeg sitter himmelfalne på presseplassen midt på første rad, fordi vi er årets journalister for Gaida. Plutselig danser han rett mot oss, og vi sitter under skjørtet hans som suser over hodene våre.

Vi er altså på dervish- eller sufidans-oppvisning med BROUKAR (=brokadestoff). De seks aktørene kommer fra Syria, men bor nå forskjellige steder i verden. De har studert musikk på konservatoriet for arabisk musikk i Damaskus.

Danseren Ahmad Alkhatis har lært dansen i familien. I 200 år har de vært dervish-dansere. Ahmads læremester har vært onkelen på morssiden. I Damaskus blir/ble det hver lørdag danset dervish-dans i fem timer i en spesiell moské, hvor du kan/kunne komme og bivåne en danseforestilling. Dansens religiøse hensikt er å oppnå transe. Gjennom ekstasen får du kontakt med Gud/Allah og sannheten, og du vil så tjene Gud og hans skaperverk. Når dansen danses i en ren religiøs sammenheng, er utøveren kledd i en lang, hvit kjole. Danseren er ren i hjertet og fokuserer på Gud. Høyre arm er hevet mot Paradis, mens venstre hånd har en knekk nedover. På hodet bærer han en høy, jordfarget hatt. Den har form som en A i det arabiske alfabetet. A for Allah.

BROUKAR mener at det er deres plikt å vise verden positive sider ved Syrias historie, kultur og tradisjoner. De representerer samfunnet sitt. De vil gi syrerne identitet og stolthet. Dette er ekstra viktig i disse meningsløse krigstider. Førdefestivalens tema i år er jo PÅ FLUKT, der fokus blir satt på land og kulturer med flykningeproblematikk i nåtid og fortid.

Kunnskapen om BROUKAR fikk vi utenom artistkatalogen gjennom «Møt artisten»-halvtimen, som arrangeres foran noen av konsertene. Men BROUKAR holdt også kurs i sufi-dans, hvor instrumentene, rytmemønsteret, klesdrakt og danseteknikk ble presentert. Noen klarte faktisk å snurre uten å bli svimmel.

Vi var også til stede på «Syriske bønner» i Førde kirke på fredagskvelden. Syria er et multikulturelt område, og Erik Hillestad & Kirkelig Kulturverksted hadde hentet representanter fra seks ulike religiøse samfunn, kristne og muslimske. Ornamentikken i sangen er en fellesnevner. Sangeren og naï-spilleren i BROUKAR framførte sufi-bønnene.

Det var veldig fint å kunne følge en gruppe i flere sammenhenger og få større innsikt i denne delen av verdensarven. Dansen står oppført på Tyrkias liste for den immaterielle kulturarven under betegnelsen «Merlevi Sema Cermony».

Tekst og foto: Lisa Grytbak

Rappkjefta damer - og små og store rom

Et morsomt møte på Førdefestivalen 2016 var med gruppen VÄRTTINÄ, tre finske damer, som fremførte sanger fra Karelen, i dag russisk område.

Den første melodien hørtes rent bulgarsk ut i sin flerstemthet. Vi sitter på første rad i en liten låve på Jølstramuseet, en 20 minutters busstur fra Førde, klokka er 23. Det er én meter frem til utøverne. Her skal vi presenteres for nye grupper hver halvtime. Vi skjønner ikke et ord av tekstene VÄRTTINÄ fremfører i et forrykende tempo, men mimikken deres og kroppsspråket sier det meste. Vi har det gøy sammen! Dette vil vi ha mer av.

Neste dag har VÄRTTINÄ stor konsert på Førdehuset. Da har de blitt forsterket med tre musikere på gitar, fele og trekkspill. Kvelden før klimpret damene litt på kantele, spilte fløyte og dro trekkspillet, men det meste var à cappella. Nå står de på en stor scene, og vi sitter midt i salen. Det er fullt trøkk. Musikerne er gode, og damene like rappkjefta, men det er to helt forskjellige konserter, selv om repertoaret er mye det samme.

Vi griper fatt i Gabriel Fliflet i det vi forlater konsertsalen. Hans umiddelbare kommentar til konserten er «kanongøy». Han har fulgt gruppen, som begynte som barne- og ungdomsgruppe for 30 år siden, med lange mellomrom. Besetningen har vekslet i størrelse, men Gabriel synes at nå lød de tydeligere og renere. Han er, som de fleste, veldig begeistret. «Årets fyrverkeri» er en kommentar vi overhører.

Når vi overraskes over den bulgarske sounden i et par innslag, mener Gabriel at her er det verdensmusikkfenomenet som kommer til syne. Damene legger til det de liker, men melodiene og sangene er urgamle, fra den finsk-ugriske kulturen.

John Iversen, trommis i orkestrene «Ork» og «Ulaband», har vært på begge VÄRTTINÄ-konsertene. Han synes de er «et drivandes godt trekløver av noen damer som kan anbefales på det varmeste». De holdt et sjarmerende og forrykende sceneshow. Orkesteret tilførte noe, men John mener damene ikke må ha oppbacking. De gjorde seg også alene. De har nok entusiasme, utstråling og tilstedeværelse.

Vi konkluderer med at intimkonsertene på Jølstramuseet er en helt spesiell anledning til å møte aktørene. Den bør man få med seg, selv om klokka blir mange før en kommer i seng.

Tekst: Lisa Grytbak

Når tiden står stille

og man bare tar inn gjennom hjertet, da er det Førdefestivalen på sitt beste.

MARGIT MYHR: "Stilt trør kvinner i sørgedans".
Jeg jakter alltid på den optimale tonen og er egentlig ikke spesielt opptatt av teater, men jeg var jo IFIN-utsending, så derfor gikk jeg på teater. Margit fullstendig trollbandt meg, ifølge Lisa satt jeg bom stille under hele forestillingen. Alt annet var ikke-eksisterende. Med få effekter: en benk, en harpe, en langeleik, enkle meget talende bevegelser, få ord til at binde forestillingen sammen - og sang," fortalte" hun historier om tre kvinner. ***Det var magisk!***
År 1349 forsøkte en far at redde sin datter fra pesten ved at stenge henne inne på loftet.
År 1733 en mor blir dømt til døden for at ha drept sitt barn.
År 1862 en ung kvinne emigrerer til Amerika for at være sammen med ham hun elsker.

Alle historier er fra Marit Myhrs hjemsted i Hallingdal.
Fantastisk diksjon – til og med jeg! hørte og forstod alt.

Regi: Leif Stinnebom (SE). Manus: Eldgrim Springgard (NO).

Nu ved jeg hva englene oppe i himmelen spiller....

Gunnar Stupseid (NO) spiller på hardingfele, nydelige jevne og rytmiske slåtter frå Setesdal, overfor ham med helt åpne sanser sidder ***Ale Möller*** (SE) med sin mandola. Jeg som er på festivalen nesten hvert år (fra 1991) har hørt utrolig mye flot samspil, men dette slår alle. Fenomenale Ale Möllers vidunderlige toner slynger seg over og under hardingfelen, er der en liten stilhet i felen kommer en trille fra mandolaen som henfører meg til helt andre tradisjoner – et lille pust fra en verden langt borte – fantastisk forfriskende. Hardingfelen spiller og mandolaen elsker at leker med. Disse to eldre herrene spilte sammen for første gang for 30 år siden. Takk Førde for at jeg endelig fikk høre dem. Jeg kjøper én CD på festivalen, det ble ***"SPOR"*** av disse to eminente musikere.

Så er der de to krøllhårede g***ullgutter***, som jeg dessverre ikke fikk nok av i år. Ser nu i programmet at det var lidt min egen skyld, men det er ikke lett at få med seg alt selv ikke som IFIN-utsending med gult armhånd! Vet du ikke hvem jeg snakker om??
Gå inn på ***YouTube*** og lytt til ***Gjermund Larsen*** (no) og ***Erik Rydvall*** (SE). Her nærmer vi oss de toner jeg jakter på. Kan ikke beskrives - må bare høres.

Galopperende hester og kameler på slettene i Tuva…..

Huun-Huur-Tu : Overtonesangens superstjerner ifølge festivalen, det stemmer, men ***Alexej Saryglars*** tromme gikk direkte inn i mitt hjerte, med sine dype, tunge forførende rytmer. Tradisjonen er så fjern fra vår, men føles så nær.
På gallakonserten hadde Geirr Lystrup (konferansier) litt av en idé. Vi, alle hundrede publikummere, fant vår helt egen tone – det ble et enormt kor. Mens vi var opptatt med det var ***Huun-Huur-Tu*** klar på scenen og ***OVERTOG*** tonen – da fikk jeg frysninger, så jeg et lille flørtende smil hos de alvorlige musikere?

Lisa og jeg har fortalt dere om noen få av våre fineste opplevelser.
Ifølge Lisa var vi på 19 arrangementer, så vi kunne fortsætte med at skrive i det uendelige....
Om ***La Bottine Souriante*** fra Quebec - herlige musikere som skapte en voldsom stemning. De undrede seg lidt over at vi tog ”sing-a-long"-sangen så kvikt. De ved jo ikke at vi publikummere har lyttet til den melodi masse gange. Den er første nr på den CD som festivalen gav ut med højdepunkter fra de 10 første år. En fantastisk CD som jeg snart har slitt ut. Flere av den slags CD-er, takk!
Om de seks kurdiske musikere i ***Nishtiman*** fra Tyrkia, Iran og Irak i samspil.
Og så var vi på ***Café Aman i Istanbul***, det kunne vel friste! Med hasapikos, zeibekiko og tsiftetelli! Eller danske ***Dreamers Circus***, nei nu må jeg bare slutte…..

Som dere forhåpentlig ser må dere bare komme selv neste år. Ikke vent på programmet, det er nesten håpløst at vite hva programpostene inneholder, bare kom, stol på de som planlegger festivalen. (Siger jeg med over 20 års erfaring!)
Ta det som årets fellestur i klubben. Neste års festival er 5.-9.juli.
Bestill hytte på campingplasser eller hotell så hurtig som mulig.
Der er ikke kø som i gamle dager, alle får billetter, bortsett fra til Columbi Egg. Her står bergenserne i kø for at møte Gabriel Fliflet, som har valgt ut noen av festivalens flotteste musikere. Han skaper en flott intim stemning. Billetter hertil må nu bestilles hjemmefra.
Ses vi?

Tekst og foto: Susanne Pihl

Mange hilsener fra Lisa og Susanne.